

SVENSKA **KVINTETTER**
SIGURD VON KOCH
JOHN FERNSTRÖM
EDVIN KALLSTENIUS

Swedish Quintets

MODERN CLASSICS

MUSICA
SVECIAE

SIGURD VON KOCH (1879–1919)

Pianokvintett F-dur (1916) 33'10

1. I Allegro agitato 8'31
2. II Lento lugubre 10'01
3. III Scherzo. Allegro con fuoco 7'09
4. IV Finale. Allegro molto e triomphale 7'40

Lucia Negro *piano* Lysellkvartetten

JOHN FERNSTRÖM (1897–1961)

Kvintett för blåsinstrument Op. 59

(1943) 19'40

5. I Allegro molto 5'34
6. II Adagio 6'18
7. III Scherzo. Allegro molto 2'53
8. IV Rondo. Vivace 5'01

Amadékvintetten

EDVIN KALLSTENIUS (1881–1967)

Klarinettkvintett Op. 17 (1930) 20'35

9. Adagio 8'11
10. Adagio molto e cantabile 7'27
11. Finale. Allegro giocoso 5'03

Niklas Andersson *klarinett* Lysellkvartetten

Recorded in Studio 3, Radiohuset,
by Sveriges Radio P2, Stockholm
on December 20–21, 1999 (1–4)
February 28–29 2000 (5–8)
February 11, 2000 (9–11)

Recording producer: Gunilla Saulesco

Recording engineer: Rune Andréasson

Digital editing: Gunilla Saulesco

CD-master: Tommy Dahlman

Executive producer & editor: Anna Frisk

Commentaries: Lennart Hedwall

English translation: Roger Tanner

Graphic design: Ermalm's Egenart

Front cover photo: Bruno Ehrns

(WITH KIND PERMISSION FROM MILLESGÅRDEN, LIDINGÖ)

PUBLISHER: SMIC, SWEDISH MUSIC INFORMATION CENTRE,
STOCKHOLM (MANUSCRIPTS)

SVENSKA KVINTETTER

På denna skiva har sammanförts tre kvintetter för tre olika besättningar av tre betydande svenska tonsättare, som strängt taget endast har det gemensamt att de efterlämnat omfattande produktioner som trots sin mångsidighet och egenart ännu knappast uppskattats efter förtjänst. De tre verken vilar ytterst på klassisk-romantisk grund men ger samtidigt en god bild av den stilistiska bredd som svensk kammarmusik ägde under 1900-talets första hälft. Mot Sigurd von Kochs senromantiska impulsivitet ställs här John Fernströms spirituella musikanter och Edvin Kallstenius särpräglade klangkänsla.

SIGURD VON KOCH (1879–1919) kom från en rikt begåvad familj, där fadern vid sidan av sina militära bana framträdde som författare med en rad sociala arbeten. Sigurd var den näst yngste av fem bröder, som alla kom att bli mycket framstående på sina respektive specialområden, och deras två systrar var begåvade målare. I detta sällskap blev Sigurd något av en bohem – att ägna sig åt musik var då som nu inte någon säker levnadsbana. Avsikten var att han skulle bli sjömilitär och han gick också ett par år på Sjökrigsskolan. Men hans många konstnärliga talanger pockade på utlopp, och han hade länge svårt att bestämma om han skulle satsa på måleri, författarskap eller musik. Han var tidigt en duktig violinist, studerade från 1895 piano för Richard Andersson och under 1900 musikteori och kontrapunkt för Johan Lindegren. Ungefär samtidigt kom de första compositionerna till, mestadels visbetonade sånger men också en fyrsatsig violinsonat, som framfördes 1901 men tyvärr

gått förlorad. 1902 gjorde von Koch sin första turné som ackompanjator åt en sängerska (det skulle bli flera turnéer under årens lopp), och 1903 spelade hans Griegs pianokonsert med Konserfföreningens orkester under Tor Aulins ledning och begick sin första egna tonsättaraffon med ett program som omfattade sånger och pianoverk. Han fick genom en resa till Berlin och Dresden 1905 möjlighet att lära känna de aktuella internationella strömningarna och sade sig främst ha fäst sig vid Delius och Debussys musik. Han studerade vid Musikkonservatoriet 1908–10 och avlade sistnämnda år musikleäro- och kantorexamina, och under en ny Berlinresa 1912–13 tog han kompositionslektioner för Karl Kämpf.

Under alla dessa år var von Koch flitig också som målare och författare, och de främsta motiven hämtade han i båda fallen från skärgården och havet, som han var djupt fascinerad av. Han hade 1904 byggt ett hus på Ornö, där han vistades så stor del av året som möjligt och där hans konstnärskamrater gärna samlades. Han debuterade på allvar som författare 1911 med en kåseriartad novellsamling i Albert Engströms anda, *Kungen på Marskär*, och 1915 fick han se ett av sina dramatiska försök, *Minlotsen*, filmat av ingen mindre än Mauritz Stiller. Många av hans kåserier infördes under 1910-talet i olika Stockholmstidningar, och för brödfödans skull verkade han också som musikrecensent, först i Aftontidningen 1911–15 och därefter i Stockholms-Tidningen.

Men omkring 1912–13 bestämde sig von Koch för att mer helhjärtat ägna sig åt komposition. En pianotrio som uppfördes 1907

finns inte bevarad, och därmed framstår en violin- och en cellosonat från 1913 som nyckelverk i hans produktion (violinsonaten finns inspelad i denna skivserie). Året därpå tillkom *Romans och Serenad för violin och orkester*, 1916 pianosamlingen *Hafsstämningar* (varur 4 av de 5 satserna orkestrerades) och den här aktuella pianokvintetten, 1917 den symfoniska fantasin *I Pans marker* och 1918 *Miniaturer* för piano och en stort upplagd *Ballad för piano och orkester*. Dessutom skrev han en lång rad sånger, både i sin tidigare visartade stil och av betydligt allvarligare karaktär, och i dem visade han sig alltmer som en impressionistisk lyriker, särskilt i flera österländskt inspirerade samlingar med texter av Sigurd Agrell och Hans Bethge (ur den senares tolkningar av kinesisk lyrik). Ett likartat stilläge men nu förenat med en viss arkaiserande kärvhet kännetecknar tretton *Gammalsvenska Wifjors* till ord av Lasse Lucidor och Lars Wivallius. De tonsattes 1918-19 och kom att bli von Kochs sista verk, då han tragiskt avled i spanska sjukan den 16 mars 1919.

Sigurd von Kochs pianokvintett F-dur, komponerades jan-mars 1916 och uruppfördes vid en konsert i Kammarsälskföreningen i Stockholm den 11 dec samma år av pianisten Kerstin Strömberg och Ruthström-kvartetten. Verket arbetar med stor klanglig spännvidd och färgrikedom. Även om det finns traditionella satsmönster i botten framstår de fyra Brett anlagda satserna som närmast fantasiartade genom de många tonarts- och taktartsbytena och överhuvud genom det ständiga spelet med kontraster. Det tematiska materialet utnyttjas ofta i en närmast associativ fortspinningsteknik, där sekvensföljder är en påfallande ingrediens.

Första satsen inleds med ett energiladdat molltema, och en kromatiskt betingad överledning leder till ett ljvt och svärmiskt sidotema. Detta följs av en nytt motiv som småningom visar sig kunna kombineras med förstatemat i både dur och moll. Den allvarsmättade andra satsen (med ciss-moll som grundtonart) börjar med en närmast recitativisk idé i 5/4-takt. En enkelt konturerad cellofras tar vid och utvecklas och kompletteras av en fallande triolrörelse. En ljvsare mellandel med en cirklande motiv får skänka avspänning men inordnas småningom också i grundstämningen, som trots en viss ornamental attityd bibehålles till slutet. Scherzo-satsen, i d-moll, anslår en dansant atmosfär med en spänstig polskarytm som dock snart vidareföres och varieras i jämn taktart. Satsens lugnare mellandel är hällen i 5/4-takt. Den kraftfulla finalen med sitt spänstiga och gånglätsartade huvudtema och sitt dansartade sidotema i moll är liksom inledningssatsen uppbyggd i sonatform, och i genomföringen har von Koch infogat en reminiscens av scherzot.

JOHN FERNSTRÖM (1897-1961) är en av det svenska 1900-talets mest produktiva tonsättare, och i början av 1940-talet kunde Stockholmspubliken under ett och samma år höra fyra av hans symfonier (om ett radioframförande medräknades). Men någon bestående plats på repertoaren har Fernströms slutligen 12 symfonier inte lyckats erövrå, trots ofta god press och påfallande publik respons, och det är inte heller många av hans övriga verk som spelas mera regelbundet. Detta är visserligen ett öde som han har gemensamt med bara alltför många samtida svenska tonsättare – det räcker

att hänvisa till de andra två på denna skiva – men i hans fall har det drabbat en på en gång infallsrik, målmedveten och tekniskt driven komponist som utvecklat en imponerande mångsidighet i sitt konstnärskap.

Fernström var missionärsson och född i Kina men kom i 10-årsåldern till Sverige, där han efter skolgång i Osby fick sin tidigare musikutbildning 1913–15 vid Malmö musik konservatorium. Han studerade därefter violon för Max Schlüter i Köpenhamn och Issay Barmas i Berlin samt komposition för Knut Håkanson och den danske tonsättaren Peder Gram. Fernström var 1916–39 anställd som violinist i Nordvästra Skånes orkesterförening (nuv Helsingborgs symfoniorkester) där han också kom att fungera som intendent (från 1932) och dirigent. Han bodde 1939–43 i Malmö och flyttade sedan till Lund, där han 1948–61 verkade som kommunal musikledare och även gjorde en stor insats som administrativ och konstnärlig ledare för Musikfrämjandets sommarkurser som bl a inkluderade den betydelsefulla Nordiska ungdoms-orkestern. Fernström var också flitigt körledare, och han var 1939–41 kapellmästare vid Malmö radioorkester och ledde 1940–44 Sydöstra Skånes orkesterförening i Ystad. Han utgav 1937 en Buxtehude-biografi med titeln *Dietrich Orgemester* och hans pedagogiska ådra kanaliseras i bl a skrifterna *Vår tids tonalitetsbegrepp* (1951) och *De musikaliska formernas systematik* (1952). Fernström var som Sigurd von Koch även aktiv som målare, framför allt under senare år, och han studerade då periodvis konst i Paris och deltog även i flera utställningar. Hans läsvärda minnesanteckningar, *Jubals son och blodsarvinge*, publicerades post-

umt 1967 (ny uppl 1997).

Vid sidan av symfonierna skrev Fernström bl a två operor, flera större körverk och kantater, ytterligare orkesterverk, bl a *Symfonisk prolog* och sviten *Den kapriciöse trubaduren*, konsertanta verk som den ofta framförda klarinettkonserten och *Concertino för flöjt, damkör och orkester*, *Intima miniatyrer* för stråkorkester, åtskillig kammarmusik, bl a sex stråkkvartetter, piano- och orgelmusik samt sånger. (I denna serie ägnas Fernström också en egen skiva med *Symfoni nr 6*, *Flöjtconcertinon* och *Den kapriciöse trubaduren*.)

I likhet med de särskilt nämnda kompositionerna ovan hör blåskvintetten, op 54, från 1943 till Fernströms mest omtyckta och spelade verk. Kvintetten skrevs för den danska "Blåskvintetten af 1932" med anledning av en svensk musikvecka i Danmark och urupfördes i maj 1943 i Köpenhamn, och verket spelades i Sverige ffg i radio den 16 maj 1944. De fyra klart formade satserna ger utrymme för ett spontant och friskt musicerande, där de olika instrumentens egenart utnyttjas och alla upp-tänkliga klangkombinationer växlar i ett ofta kontrapunktiskt spel, som utmärks av smidighet och elegans, inte minst i de nästan virtuost snabba yttersatserna. Den distinkta melodiken har ett inslag av modalitet, och som i många av Fernströms verk finns även i blåskvintetten ett stråk av dansk nyklassicism som i sin tur kan ha franska anor. Den långsamma andra satsen består av fem uttrycksmättade variationer – en för varje instrument – över en vemodig och, med partiurets ord, "drömmande, lyrisk" melodi, medan scherzot är "regelrätt" tredelat och finalen ett rondo med en effektiv coda.

EDVIN KALLSTENIUS (1881–1967) var och förblev en sörling i den svenska tonsättarkåren genom sin redan tidigt förhållandevis radikala inställning och sin ovilja att inordna sig under några särskilda "skolor" eller generationsideal. Hans tonspråk präglas av ett egensinnigt och originellt genomfört harmoniskt tänkande, som han själv härlett till den stora och genomgripande upplevelse han 1913 fick av Franz Schrekers opera *Der ferne Klang* och som han presenterat i en artikel i volymen *Modern nordisk musik* (1957).

Kallstenius studerade efter skoltiden under en längre period (1898–1904) naturvetenskap, bl a astronomi, i Lund men ägnade sig därefter helt åt musiken, först genom studier vid konservatoriet i Leipzig 1904–07 för Heinrich Zöllner och Stephan Krehl i komposition och Arthur Nikisch i dirigering. Kallstenius var senare bl a musikanmälare i Lund 1908–10 och vid Svenska Dagbladet i Stockholm 1927–28 och anställd som musikbibliotekarie vid Radiotjänst 1928–46. För radion gjorde han ett stort antal översättningar av texter till kantater (bl a många av Bachs kyrkliga kantater) och sceniska verk.

Redan under studieåren i Leipzig uppmärksammades Kallstenius med en frisk och självständig *Stråkkvartett nr 2*, men efter hemkomsten från Tyskland var knappast den svenska publiken mogen för det okonventionella tonspråket i hans märkliga violinsonat (1909) eller i hans än mer personliga tredje stråkkvartett (1912–14, uruppförd 1916 vid samma konsert som von Kochs pianokvintett). Den harmoniskt betonade kompositionsprincip som antydes ovan och helt slog igenom i Kallstenius för-

sta symfoni från 1916, innebar för tonsättaren själv ett ständigt sökande efter en "längtnas harmoni" – en "fjärran klang" – och betydde i praktiken att han arbetade med olika slag av ackordbildningar, "karaktärsackord", som i sin tur genererar det melodiska stoffet. Varje ackord kan också fungera som en "armonia ostinata", som inte låter sig inordnas i gängse funktionsharmonik men som direkt påverkar formuppbyggnaden. Vid mitten av 1950-talet berikades denna personliga stilhållning med inslag av tolvtonsmelodier, dock inte i sträng tolvtonsteknik utan, som tonsättaren uttryckt det, "semi-seriale". Även om Kallstenius i sin strävan efter klarhet ofta följer traditionella yttre satsmönster, är hans grundtes "Känslan leder tanken", och hans arbetssätt leder till en fängslande förening av en kärv och stram klangmedvetenhet och ett fritt och plastiskt melodiskt flöde, där inte heller vare sig kontrapunktisk finess eller dynamisk energi saknas. Kallstenius odlar dessutom en subtil rubato-teknik, och hans notbild är därför ofta komplex och dessutom ytterst noggrant betecknad med fullt av anvisningar också för varje enskilt instrument och då ofta i form av deskriptiva och associativa föreskrifter.

Till Kallstenius viktigaste verk får räknas hans fem symfonier och fem sinfonietter, vidare orkesterverk som *En serenad i sommar-natten* och *Dalarapsodi*, flera solokonserter, *Musica gioconda* för stråkorkester, kammarmusik som bl a åtta stråkkvartetter, pianomusik samt körverk och sånger. (I denna serie ingår ett "skivporträtt" även av Kallstenius med *Symfoni nr 2*, sångcykeln *Sångoffer* och *Dalarapsodi*.)

Klarinettkvintetten, op 17, komponerades 1930 men fick sitt uruppförande först den

10 april 1952 i Fylkingen av Tore Westlund och Ivan Ericson-kvartetten. Kallstenius har själv sagt, att han fick impulsen från Mozarts och Brahms kvintetter för samma besättning och lockades av den ljusa, smidiga och transparenta satsbilden i deras verk. Klarinetternas klang och sängbarhet står i centrum i det tresatsiga verket. Den första satsen inleds med en lugnt och vekt stämningsskapande parti som successivt leder fram till ett "sängbart allegro" i modifierad sonatform. Element ur inledningen dyker upp, och de ständiga temposkiftningarna för-

stärks av att melodiken luckras upp i solofraser som tycks associativt växa fram ur varandra. Andra satsen är tredelad. Två kontemplativt uttrycksfulla ytterdelar omger ett närmast pastoralt *Allegretto* som också får återkomma och bilda en kort *coda*. Den nordiska tonen i denna till synes naturinspirerade meditation med dess vemodsfulla *misterioso*-inslag omvandlas i det spirituella finalrondot till folkdansartad livfullhet och lättsam och smått ironisk humor.

LENNART HEDWALL

LUCIA NEGRO

Lucia Negro, piano, har framträtt som solist med de flesta orkestrarna i landet och är mycket aktiv som kammarmusiker i olika konstellationer. Hon är pianist vid Kungliga Filharmoniska Orkestern i Stockholm sedan 1982. Lucia Negro har gjort ett stort antal radio- och skivinspelningar. Hon har medverkat på två kompletta utgåvor av Stenhammars pianomusik och på övriga skivor finns musik av exempelvis Tjajkovskij, Berwald och Kraus. I Musica Sveciae-serien medverkar hon bland annat på en uppmärksamrad dubbel-CD med kammarmusik av kvinnliga svenska tonsättare från sekelskiftet (MSCD 528-29).

NIKLAS ANDERSSON, klarinett, se Amadékvintetten.

LYSELLKVARTETTEN

Lysellkvartetten (Bernt Lysell, Per Sandklef, violin, Thomas Sundkvist, viola, Mikael Sjögren, violoncell) bildades 1986. Medlemmarna har ledande positioner i Sveriges Radios Symfoniorkester respektive Kungliga Filharmoniska Orkestern i Stockholm. Förutom den internationella kärnrepertoaren har kvartetten två specialområden: svenska tonsättare från klassicism till nutid och Beethovens samtliga sträckkvartetter. Lysellkvartetten har framträtt i radio och TV samt gjort ett flertal uppmärksammade skivinspelningar med musik av bland andra Maurice Ravel, Claude Debussy, Joseph Martin Kraus, Franz Berwald, Hilding Rosenberg, John Fernström och Jan Carlstedt.

LUCIA NEGRO PHOTO: MATS LINDQVIST

AMADÉKVINTETTEN

Amadékvintetten består av fem blåsmusiker ur Sveriges Radios Symfoniorkester:

Susanne Hörberg, flöjt, gick 1992 ut diplomklassen vid Kungliga Musikhögskolan i Stockholm. Efter några års frilansarbete i olika orkestrar i Sverige anställdes hon 1994 som solopiccicollist i Sveriges Radios Symfoniorkester, och sedan 1998 innehar hon platsen som alternerande soloflöjtist i samma orkester. I denna skivserie är hon solist i John Fernströms *Flöjtkoncertino*, Op. 52 (PSCD 706).

Bengt Rosengren, oboe, är utbildad vid Kungliga Musikhögskolan i Stockholm och har varit solo-oboist i Sveriges Radios Symfoniorkester sedan 1983. Han har framträtt som solist med orkestern både på konserter och skivinspelningar, bland annat på en CD med moderna nordiska oboekonserter dirigerad av Esa-Pekka Salonen. Som medlem i Stockholms Nya Kammarorkester (SNYKO) har Bengt Rosengren varit solist, exempelvis ett flertal gånger vid Tonsättarfestivalen i Stockholms Konserthus.

Niklas Andersson, klarinett. Efter musikerexamen vid Musikhögskolan vid Göteborgs universitet fortsatte han sina studier i Antwerpen och London. 1987 anställdes han som soloklarinettist i Trondheims Symfoniorkester och året därpå i Helsingborgs Symfoniorkester. Från hösten 1992 är Niklas Andersson alternerande soloklarinettist i Sveriges Radios Symfoniorkester. Han har framträtt som solist tillsammans med orkestern, bland annat med Daniel

Nelsons klarinettkonsert. Han är även medlem i KammarensembleN för ny musik.

Henrik Blixt, fagott, har studerat vid Kungliga Musikhögskolan i Stockholm och tog där våren 1998 solistdiplom. Efter en säsong som solofagottist i Gävle Symfoniorkester är han sedan hösten 1997 anställd som alternerande solofagottist i Sveriges Radios Symfoniorkester. Hösten 1998 deltog Henrik Blixt i den internationella träblåsartävlingen i Bayreuth och vann där andra pris i konkurrens med 91 andra musiker.

Hans Larson, horn, har studerat vid Inge-sunds Musikhögskola och vid Kungliga Musikhögskolan i Stockholm. Efter ett års arbete i Symfoniorkestern i Norrköping kom han 1989 till Sveriges Radios Symfoniorkester där han sedan 1995 är solhornist. Han är även medlem i Drottningholms barockensemble.

MUSICA SVECIAE MODERN CLASSICS är en serie om 20 CD-utgåvor med svensk klassisk musik, från ca 1910 fram till ca 1945. Här presenteras tonsättare som Hilding Rosenberg, Moses Pergament, Erland von Koch, Dag Wirén, Lars-Erik Larsson och Ture Rangström. Många verk som för den stora publiken varit okända lyfts fram i ljuset, främst orkester- och kammarkmusik, men även kör och opera. Serien är en fortsättning på den stora antologin *Musica Sveciae*. Utgivningen pågår i fem år och startades i oktober 1998, fyra utgåvor per år. Ett samarbete mellan Sveriges Radio, STIM/Svensk Musik och Kungl Musikaliska akademien. Omslagen visar skulpturer av Carl Milles (1875–1955).

THE AMADÉ QUINTET PHOTO: BJÖRN EDERGREN

SWEDISH QUINTETS

For this recording, three quintets have been brought together, written for three different combinations of instruments by three important Swedish composers who strictly speaking, have only one thing in common: a prolific output which, for all its versatility and originality, has still not really gained the appreciation it deserves. In the ultimate analysis, all three compositions rest on classical-romantic foundations, but at the same time they convey a good picture of the stylistic breadth of Swedish chamber music in the first half of the 20th century. The Late Romantic impulsiveness of Sigurd von Koch contrasts here with the musikantisch wittiness of John Fernström and Edvin Kallstenius' exquisite sense of harmony.

SIGURD VON KOCH (1879–1919) came of a highly talented family. His father, in addition to having a military career, was the author of several works on social subjects. Sigurd was the second youngest of five brothers, all of whom were to achieve great eminence in their several fields, while their two sisters were talented painters. In this company Sigurd became somewhat of a Bohemian – music at that time, as ever, being anything but a safe career prospect. He was meant for the Navy, and he attended naval college for two years, but his many artistic talents would brook no denial, and he was long in doubt as to whether to go in for painting, writing or music. He soon became a proficient violinist, he studied piano with Richard Andersson from 1895 onwards, and in 1900 was taught music theory and counterpoint by Johan Lindegren. Also at about this time, he produced

his first compositions – mostly songs in ballad style but also including a violin sonata in four movements which was performed in 1901 but, sadly, is now lost. In 1902 von Koch went on his first concert tour, accompanying a woman singer (more tours were to follow with the passing years), and in 1903 he played Grieg's Piano Concerto together with the Stockholm Concert Association Orchestra, conducted by Tor Aulin and had his first composer's evening, with a programme of songs and piano pieces. A journey to Berlin and Dresden in 1905 acquainted him with current musical trends, and he professed himself most taken with the music of Delius and Debussy. He studied at the Stockholm Conservatory between 1908 and 1910, when he graduated as music teacher and church musician, and on a further visit to Berlin, during 1912–13, he studied composition with Karl Kämpf.

During all these years von Koch was also working hard as painter and author, and in both respects his principal subjects were taken from the archipelago and the sea, by which he was deeply fascinated. In 1904 he had built a house on the island of Ornö, where he spent as much of the year as possible and where his fellow-artists readily joined him. His real début as an author came in 1911 with *Kungen på Marskär*, a collection of discursive short stories in the spirit of Albert Engström, and in 1915 one of his essays in drama-writing, *Minlotsen* (The Mine Pilot), was filmed by no less a person than Mauritz Stiller. Many of his light articles were published by various Stockholm papers in the 1910s, and to make ends meet he also worked as a music reviewer, first for the newspaper

Aftontidningen between 1911 and 1915, and after that for Stockholms-Tidningen.

Then in about 1912 or 1913, von Koch decided to go in more wholeheartedly for composing. A piano trio performed in 1907 is no longer extant, and therefore two sonatas, for violin respectively cello, dating from 1913, stands out today as key works (the violin sonata has already been recorded in this series). His *Romance and Serenade for violin and orchestra* came a year later, followed in 1916 by the piano collection *Hafsstämningar* (in five movements, four of which were orchestrated), and the present piano quintet, in 1917 by the symphonic fantasy *I Pans marker*, and in 1918 by *Miniatures* for piano and a grandly conceived *Ballad for piano and orchestra*. He also wrote a long succession of songs, both in his earlier, ballad-like style and in a much more serious vein. In them he showed himself as more of an impressionist lyricist, especially in several orientally inspired collections to words by Sigurd Agrell and Hans Bethge (from the latter's interpretations of Chinese poetry). Similar in style, but coupled with a certain archaic austerity, are the thirteen *Gammalsvenska Wisor* to words by Lasse Lucidor and Lars Wivallius. Written in 1918–19, they proved to be von Koch's last compositions, his life being tragically cut short by Spanish influenza on 16th March 1919.

Sigurd von Koch's *Piano Quintet in F* was written between January and March 1916 and first performed in a concert at the Chamber Music Society in Stockholm on 11th December that year, given by pianist Kerstin Strömberg and the Ruthström Quartet. It employs a wide range of textures and a wealth of colour. The four

grandly conceived movements, although basically traditional in form, give the impression of being more in the nature of fantasies, with their many changes of key and time signature and their constant play of contrasts. The thematic material is often used in a near-associative development technique, with a conspicuously sequential ingredient. The first movement opens with a theme in the minor key, bursting with energy, and a chromatically structured bridge passage leads on to a bright, fanciful secondary theme. This is followed by a new motif which gradually proves to be combinable with the first theme in both the major and minor keys. The grave second movement (basically in C sharp minor) starts with a quasi-recitative in 5/4 time. A plainly outlined phrase on the cello takes over and is developed and supplemented by a descending triplet movement. A brighter intermediate section with circling motifs is allowed to relax the tension but, eventually, this too is subordinated to the prevailing mood which, a certain ornamental attitude notwithstanding, is maintained to the end. The *Scherzo* movement, in D minor, introduces a dance-like atmosphere with a supple polka rhythm, but before long this is elaborated and varied in duple time. The quieter middle section of this movement is in 5/4 time. The forceful finale, with its brisk main theme in the style of a gänglåt ("walking tune") and its dance-like secondary theme in the minor key, is constructed, like the opening movement, in sonata form, and its development includes a reminiscence of the *Scherzo*.

JOHN FERNSTRÖM (1897–1961) is one of the most prolific of 20th century Swedish com-

posers, and Stockholm audiences at the beginning of the 1940s were able, in the space of a single year, to listen to four of his symphonies (if we include a broadcast performance). There were to be twelve symphonies eventually, but they have not made it onto the permanent repertoire, despite frequently favourable reviews and a strikingly good audience response, and not many of his other compositions are performed more regularly either. This is a fate which he shares with far too many contemporary Swedish composers – suffice it to mention the other two featured in this recording – but in his case the victim is a composer combining originality with a sense of purpose and great technical skill and with an impressive artistic diversity.

Fernström's parents were missionaries. He was born in China but at the age of 10 moved to Sweden, where, after attending school in Osby, he received his first musical education at the Malmö Conservatory between 1913 and 1915. He went on to study violin with Max Schlüter in Copenhagen and Issay Barmas in Berlin, and composition under Knut Håkansson and the Danish composer Peder Gram. From 1916 until 1939 he was a violinist with the Northwest Skåne Orchestral Society (now the Helsingborg Symphony Orchestra), which he also came to serve as manager (from 1932 onwards) and conductor. He lived in Malmö from 1939 to 1943, when he moved to Lund, working there between 1948 and 1961 as municipal director of music and also making a signal contribution as administrative and artistic director of summer courses run by the Society for the Promotion of Music and among other things featuring the important Nordic

Youth Orchestra. Fernström was also very active as a choir trainer, he directed the Malmö Radio Orchestra between 1939 and 1941, and from 1940 until 1944 headed the Southeast Skåne Orchestral Society in Ystad. In 1937 he published *Dietrich Orgemester*, a biography of Buxtehude, and his teaching bent resulted among other things in two publications, *Vår tids tonalitetsbegrepp* ("Tonality concepts of our time", 1951) and *De musikaliska formernas systematik* ("Musical form systematised", 1952). Like Sigurd von Koch, he was also a painter, especially in later years, when he intermittently studied art in Paris and took part in several exhibitions. His highly readable memoirs, *Jubals son och blodsarvinge*, were published posthumously in 1967 (new ed. 1997).

Apart from his symphonies, Fernström wrote, for example, two operas, several large choral works and cantatas, other orchestral works (including *Symphonic Prologue* and the suite *Den kapriciöse trubaduren*), concertante works like his frequently performed *Clarinet Concerto and Concertino for flute, Women's Choir and Orchestra, Intimate Miniatures* for strings, a good deal of chamber music, including six string quartets, piano and organ music, and songs. (Fernström also has a record of his own in the present series, featuring *Symphony No. 6, The Flute Concertino* and *Den kapriciöse trubaduren*.)

Like the compositions which have already been mentioned by name, the *Wind Quintet*, Op. 59, written in 1943, is one of Fernström's most popular and most frequently played works. Written for the Danish "Wind

Quintet of 1932" on the occasion of a Swedish Music week in Denmark, it was premièred in Copenhagen in May 1943 and in Sweden was first performed in a broadcast concert on 16th May 1944. Its four clear-cut movements provide scope for a musical spontaneity and freshness in which full justice is done to the individuality of the instruments and all combinations of sound imaginable alternate in what is often a contrapuntal game of notable subtlety and elegance, not least in the near-virtuoso rapidity of the first and last movements. The distinct melodic line has a modal touch and, as in so many of Fernström's works, there is also a hint of Danish neo-classicism which in turn may have French antecedents. The slow second movement consists of five highly expressive variations – one per instrument – on a melancholy and, in the words of the score, "dreamy, lyrical" melody, while the scherzo is "regularly" tripartite and the finale a rondo with an effective coda.

EDVIN KALLSTENIUS (1881–1967) was and remains a lone wolf among Swedish composers, by reason of his relatively radical stance from an early age and his refusal to fall in with any particular "schools" or generational ideals. His tonal language is characterised by wilful and original harmonic thinking, which he himself traced back to his great and decisive experience in 1913 of Franz Schreker's opera *Der ferne Klang*, as described by him in an article for the volume *Modern nordisk musik* (1957).

After leaving school, Kallstenius spend some considerable time (from 1898 till

1904) studying natural sciences – astronomy, for example – at Lund University, but after this he devoted himself entirely to music, first by studying at the Leipzig Conservatory between 1904 and 1907 under Heinrich Zöllner and Stephan Krehl (composition) and Arthur Nikisch (conducting). Later Kallstenius worked, among other things, as a music reviewer in Lund (1908–1910) and on the newspaper Svenska Dagbladet in Stockholm (1927–1928), and from 1928 until 1946 he was a music librarian at the Swedish Broadcasting Corporation, where he was also an assiduous translator of cantata texts (including many of Bach's church cantatas) and dramatic works.

Kallstenius attracted attention already while studying in Leipzig, with a fresh and independently conceived *String Quartet No. 2*, but Swedish audiences at the time of his return from Germany were scarcely prepared for the unconventional tonal language of his remarkable *Violin Sonata* (1909) or his even more personal *Third String Quartet* (1912–1914, first performed in 1916, at the same concert as von Koch's Piano quintet). The emphatically harmonic principle of composition hinted at above, which achieved its full impact in Kallstenius' *First Symphony* (1916), involved the composer himself in a perpetual quest for "a harmony of longing" – a "distant sound" – and in practice meant working with different kinds of chord formation, "character chords", which in turn generate the melodic substance. Each chord can also serve as an "armonia ostinata" which refuses to be subordinated to conventional functional harmony but has a direct influence on the formal structure. In the mid-1950s this personal ap-

proach to style was enriched with elements of twelve-tone melodies, though not in strict twelve-tone technique but, as the composer put it, "semi-seriale". Although in his pursuit of clarity Kallstenius often conforms to traditional outward movement structures, his fundamental precept is that "Emotion leads thought", and his working approach leads to a captivating combination of strict, austere textural awareness and a free plasticity of melodic flow in which neither contrapuntal refinement nor dynamic energy is lacking. In addition, Kallstenius cultivates a subtle rubato technique, and for this reason his notation is often complex and, moreover, full of meticulous instructions, even for each individual instrument, often in the form of descriptive, associative directions.

Kallstenius five symphonies and five sinfoniettas must rank among his most important compositions, together with orchestral works like *En serenad i sommarnatten* and *Dalarapsodi*, several solo concertos, *Musica gioconda* for strings, chamber music as for example eight string quartets, piano music, choral works and songs. (The present series also includes a "disc portrait" of Kallstenius, featuring *Symphony No. 2*, the song cycle *Sångoffer* and *Dalarapsodi*.)

The *Clarinet Quintet*, Op. 17, was written in 1930 but first performed on 10th April 1952 at Fylkingen, by Tore Westlund and the Ivan Ericson Quartet. Kallstenius himself has said that the impulse came from quintets by Mozart and Brahms for the same combination of instruments that he was attracted by the bright, supple and transparent texture of their compositions. The sound and vocal quality of the clarinet are at the centre of this work in three movements. The first movement begins with a tranquil, plaintively evocative section which gradually leads to a "cantabile allegro" in modified sonata form. Elements from the introduction crop up, and the constant changes of tempo are accentuated by the melody being broken up into solo phrases which seem to grow out of each other associatively. The second movement is in three sections, with two contemplative parts surrounding a near-pastoral *Allegretto* which later returns in a brief *coda*. The Nordic tone of what seems to be a meditation inspired by Nature, with its melancholy elements of *misterioso*, is transformed in the witty concluding rondo, taking on the liveliness and light-heartedness of folk dancing, with a touch of humorous irony.

LENNART HEDWALL

LUCIA NEGRO

Lucia Negro, piano, has given solo performances together with most Swedish orchestras and is very active as a chamber musician in various constellations. She has been Resident Pianist with the Royal Stockholm Philharmonic since 1982. Her long list of radio and gramophone recording credits includes two complete editions of the piano music of Wilhelm Stenhammar and music by Tchaikovsky, Berwald and Kraus, among others. Under the Musica Sveciae label she took part, for example, in a widely noted double CD recording of late 19th/early 20th century chamber music by Swedish women composers (MSCD 528-29).

NIKLAS ANDERSSON, clarinet; see the Amadé Quintet.

THE LYSSELL QUARTET

The Lysell Quartet (Bernt Lysell, Per Sandklef, violin, Thomas Sundkvist, viola, Mikael Sjögren, cello) was formed in 1986. Its members hold leading positions in the Swedish Radio Symphony Orchestra and the Royal Stockholm Philharmonic. In addition to its international core repertoire, the quartet cultivates two special fields, namely Swedish composers from the Classical era to the present, and the complete Beethoven string quartets. The Lysell Quartet has given radio and television performances and has made several notable gramophone recordings, e.g. of music by Maurice Ravel, Claude Debussy, Joseph Martin Kraus, Franz Berwald, Hilding Rosenberg, John Fernström and Jan Carlstedt.

THE AMADÉ QUINTET

The Amadé Quintet consists of five wind players from the Swedish Radio Symphony Orchestra.

Susanne Hörberg, flute, graduated in 1992 from the Diploma Class of the Royal University College of Music, Stockholm. In 1994, after a few years spent freelancing with various orchestras in Sweden, she became Piccolo Soloist with the Swedish Radio Symphony Orchestra, and she has been Alternate Flute Soloist with the same orchestra since 1998. In the present recording series she is the soloist in John Fernström's Flute Concertino, Op. 52 (PSCD 706).

Bernt Rosengren, oboe, studied at the Royal University College of Music, Stockholm and has been Solo Oboist with the Swedish Radio Symphony Orchestra since 1983. He has given solo performances with the orchestra, both in concerts and in gramophone recordings, the latter including a CD of modern Nordic oboe concertos conducted by Esa-Pekka Salonen. As a member of the New Stockholm Chamber Orchestra (SNYKO), Bengt Rosengren has given solo performances, e.g. on several occasions during the Composers Festival at the Stockholm Concert Hall.

Niklas Andersson, clarinet. After taking his music degree at the University College of Music, Göteborg (Gothenburg) University, Niklas Andersson pursued further studies in Antwerp and London. He was appointed Solo Clarinetist with the Trondheim Symphony Orchestra in 1987, and a year later with the Helsingborg Symphony Orchestra. Since the autumn of

1992 he has been Alternate Solo Clarinetist with the Swedish Radio Symphony Orchestra, with which he has given solo performances, e.g. of Daniel Nelson's Clarinet Concerto. He is also a member of the Chamber Ensemble for New Music.

Henrik Blixt, bassoon, studied at the Royal University College of Music, Stockholm, where he took his Soloist Diploma in the spring of 1998. In the autumn of 1997, after a season with the Gävleborg S.O. as Solo Bassoonist, he became Alternate Solo Bassoonist with the Swedish Radio Symphony Orchestra. In 1998 Henrik Blixt took part in the International Woodwind Competition in Bayreuth, taking second prize in competition with 91 other players.

Hans Larson, horn, studied at the Ingensund University College of Music and the Royal University College of Music, Stockholm. In 1989, after a year with the Norrköping S.O., he joined the Swedish Radio Symphony

Orchestra, where he has been Solo Horn Player since 1995. He is also a member of the Drottningholm Baroque Ensemble.

MUSICA SVECIAE MODERN CLASSICS is a series of 20 CDs featuring Swedish classical music from about 1910 to 1945 with composers such as Hilding Rosenberg, Moses Pergament, Erland von Koch, Dag Wirén, Lars-Erik Larsson and Ture Rangström. Many compositions unknown to the general listening public have been rescued from obscurity, mostly orchestral and chamber music but also choral works and opera. The series is a sequel to the comprehensive Musica Sveciae anthology. Releases will be spread out over a five-year period, starting in October 1998 at a rate of four per annum. This is a joint undertaking by the Swedish Broadcasting Corporation, STIM/Swedish Music Information Centre and the Royal Swedish Academy of Music. The covers show sculptures by Carl Milles (1875-1955).

THE LYSELL QUARTET